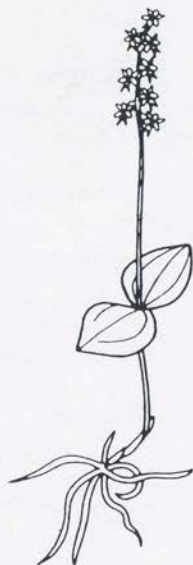
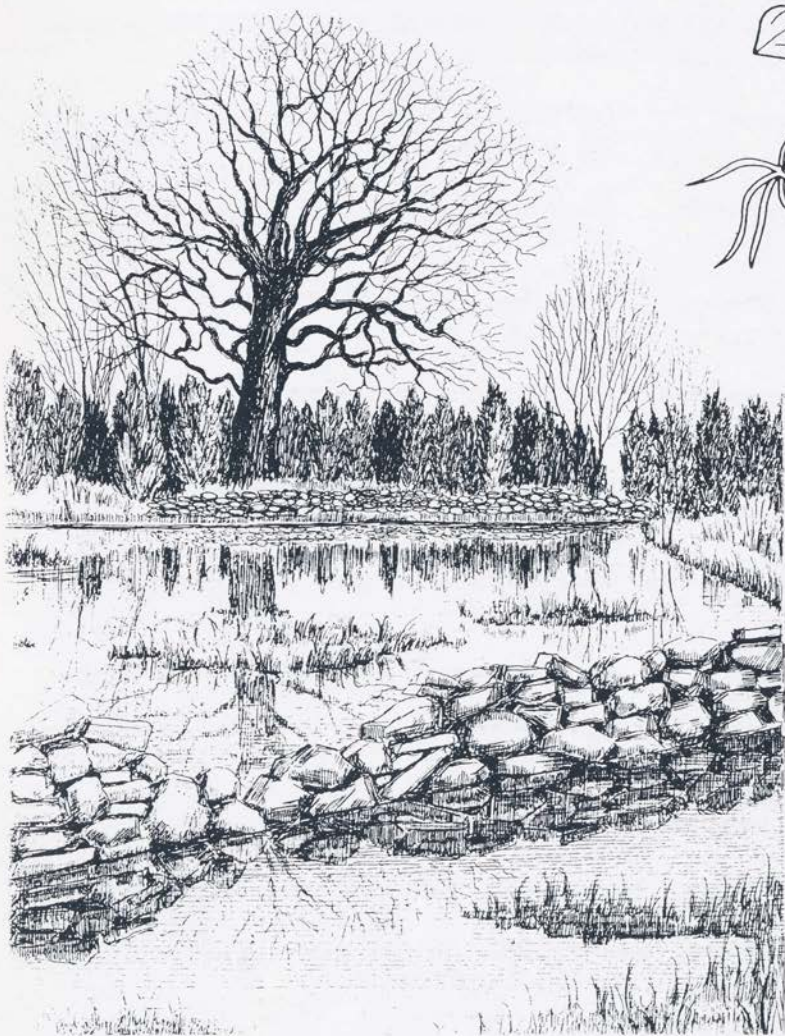

Listéra

2 - 1996

TELEMARK BOTANISKE FORENING

LISTERA - Tidsskrift for Telemark Botaniske Forening (NBF, Telemarks-
avdelingen)

11.årgang, 1996, nummer 2

*****

ADRESSER OG TELEFONER:

TELEMARK BOTANISKE FORENING, Postboks 625, 3903 Porsgrunn
Postgirokonto: 0806 3272788

Kasserer: Olaf Svendsen, Enggravtunet 12, 3711 Skien
Tlf.: 35 50 05 91

Styremedlem: Charlotte Bakke, Huldrevn. 3, 3928 Porsgrunn
Tlf.: 35 51 27 01

Styremedlem: Esther Broch, Oscarsgt. 53, 3725 Skien
Tlf.: 35 53 05 86

Styremedlem: Harald Stendalen, Wettergreensv. 5, 3738 Skien
Tlf.: 35 59 43 73

Styremedlem: Lise Stokstad, Fagerlivn. 10, 3910 Porsgrunn
Tlf.: 35 55 37 77

Varamedlem: Målfrid Ergon, Steinringen 47, 3931 Porsgrunn
Tlf.: 35 51 25 16

Flora-atlas: Ole Petter Oksum Eriksen, Ospetien 19, 1370 Asker

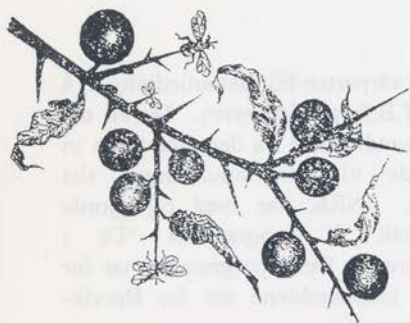
*****

I redaksjonen:

Charlotte Bakke, Priscilla Hansen, Grete Stendalen

Forsidebildet: Tegningen er fra boken: Lindmark, Lennart. 1982. *Ölands-
sommars*. Stockholm. Illustrasjonene til diktet på side 1 er fra: Hjorth, H. 1969.
Blomstervandringar. Stockholm. (Se ellers omtalen av kildene til
illustrasjonene i dette nummeret på side 9.)

ISSN: 0801 - 9460

EI NAKI GREIN

Olav Aukrust

Ei naki grein med blodraud bær
og ei som bladrik blømer,
på kvar sin måte fagre er
for den som kjærleg dømer.

Den eine gjer sin ange, ho,
der ljuv ho ligg og blømer.
Den andre gjev sitt hjarteblod
når lauv for haustvind rømer.

Den eine skin og strålar, ho,
den andre brenn og mognar
og gjev til sist sitt hjarteblod,
der tung av bær ho bognar.

*

Eg gav deg den med blomar på.
Eg gjev deg den med bæri.
Kven rikast er vil du få sjå
litt lenger fram på ferdi.

FRA REDAKSJONEN

Listera nummer 2 - 96 foreligger.

Forsiden kommer denne gang i svart-hvitt utgave. Vi vil i fortsettelsen veksle mellom farge- og svart-hvitt forside, for på denne måten å få ned kostnadene. Fargetrykk fordyrer en god del.

Vi er inne i den mørke årstid. Naturen har sin hvileperiode, og den fremtrer omtrent som vi ser den på bladets forside. Det kan synes trist, men husk da på at hver årstid gir sine spesielle inntrykk og opplevelser. Det kommer mye an på øyet som ser. Og hva hadde vel våren vært uten den "grå" vinteren?

Det går forresten an å drive med botanisering på høst- og vinterstid. Det er f. eks. mulig å identifisere kvister ut ifra de knoppene som står klare til våren. Trær og busker har alle sin spesielle måte å vokse på, og vil derfor danne et særeget "omriss". Både dette og barkens struktur kan bli gjenstand for studier.

Og hva med frukter og frøstandere, kan de gjenkjennes? Har du noen gang sett nærmere på frøene gjennom lupe-glasset? Moser og lav gir også slike muligheter, hvis ikke snøen har lagt seg.

Vinteren kan også brukes til å tenke over sommeren som var.

Har du hatt noen fine botaniske opplevelser som du ønsker å dele med andre, en plante som betyr noe helt spesielt for deg, eller har du noe annet interessant å fortelle? Vi hører gjerne fra deg i form av stoff til bladet.

På vårparten blir det anledning til å se T.B.F. på fjernsynet. Da vil det bli sendt glimt fra den fine turen vi hadde til Langesundstangen sist juni. NRK var med og gjorde opptak til programmet "Ut i naturen". Dette programmet tar for seg kalkområdene sør for Brevikstrømmen.

Harald Stendalen er også med i et opptak, der en får se fangst av nattsommerfugler. Harald har for øvrig skrevet en artikkel i dette bladet om sommerfugler og blomster, se side 25.

Apropos Langesundstangen, så vil Anders Often, Institutt for biologi og naturforskning ved NLH på Ås, i neste Listera presentere en del av den spesielle floraen i dette området.

Takk til alle som har sendt sine artikler til oss. Det har gjort at vi har fått stor bredde over stoffet, og at det har vært mulig å gi ut to Listera-nummer i år.

Takk også til våre annonsører, som har støttet oss ved utgivelsen av bladene.

SKAL DU UT MED BLÅBÆR-PELLER, - PASS DEG DA FOR MARIMJELLER

Av Øyvind Skauli

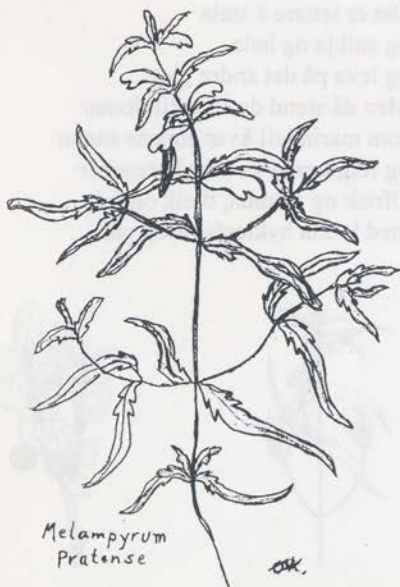
Det er nok blomsterplanter mange av oss hobbybotanikere er opptatt av. Men vi fyller nå på også med andre vekster, som kan fengsle på andre måter enn med farge og duft.

Når høsten definitivt er på hell og vinteren skal avvikles, så er det årets blomstergleder vi dveler ved. Og så fruktene da - om høsten. Frukt og bær.

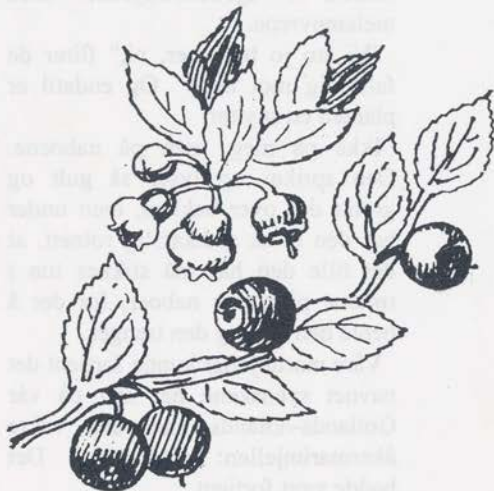
Som blåbærplukker er dette for meg årstiden da en av bærskogens blomsterplanter ikke er til glede.

Marimjelle. Den har fått et altfor vakkert norsk navn.

Melampyrum. Navnet har noe diabolisk ved seg. Kan det være avledet av vampyr? Pyros skal bare være Homers hvete (dansk: kohvete), mens ordets første ledd går på svart.

*Melampyrum
pratense*

Når jeg ergres over marimjellen, er det ikke fordi navnet gir assosiasjoner til melankoli og melanisme (abnormt mørke individ blant dyr og fugler). Og slett ikke fordi den blir svart når den visner. Nei, - det er fordi den i blåbærtiden ikke er vissen og død.

Den er grønn og sprikende, "oftest greina", sier Lid. Og greina eller ikke, den er som konstruert for å forkile seg i blåbærPELLEREN. Og det er nok viktigste grunn til mine svarte tanker om marimjellen.

Med det falske, forførende navn gjør den sitt beste for å spolere en hyggestund i bærskogen. I stedet for behagelig lyd av trillende blåbær, har jeg plutselig en dott av "oftest greina" marimjeller fast i pelleren.

Enda bærer de blomster, som flirer gult mot meg når jeg må rette en stol

rygg og lugge løs stilker og blad og gjerne noen saftige bær som ble klinete i kjedekollisjonen med melampyrene.

"Vi sto jo bare her, vi," flirer de falskelig mot meg. Og endatil er planten en snylter!

Ikke på meg, men på naboene. Den spriker og lyser så gult og gromt der over bakken, men under har den et så stakkarslig rotnett, at det lille den har må stikkes inn i røttene på travle naboer, for der å hente den næring den trenger.

Våre marimjeller kunne fortjent det navnet svenskene har satt på vår Gotlands-/Ølands-venn, den vakre åkermarimjellen: pukhvete. Det hadde vært fortjent.

*****

De store blåbærbildene er fra Valset, K. 1976. *Ville vekstar - nyttige frukter*. Oslo. Øvind har selv tegnet marimjellen, og plantene i "frisen" under er fra Lids *Flora*, 5. utg.

Ulvik-dikteren Olav H. Hauge har sagt sitt om floraens og menneskenes marimjeller:

Snyltaren og tjuven
du alle stader møter.

I skog og fjell
finn du marimjell;
på skrinn aur
millom lyng og gras,
i kvist og kvas
under orestuven.
Tægene syg ut
strævale røter
på sjølvberga blomar.

Hardt er å vinna
i grjot og berg
næring til blokkor
og stykk og merg;
seigt er å finna
i mager jord
byggjetilfang
åt blom og gror.

Det er lettare å stela
og snikja og hela
og leva på det andre gjer.
Men då stend du livet til domar
som marimjell kvar einaste sumar
og feigdarmærke som henne ber:
Ufrisk og væmen, bleik og ful,
med kruna hyklarfalsk og gul.

NÅGRA AV BRYOLOGIENS STORA PERSONLIGHETER II

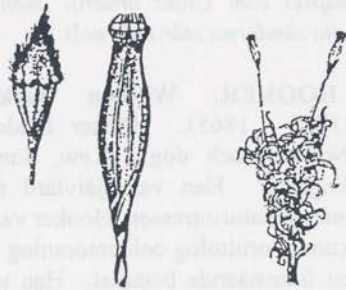
Tekst og tegninger av Harry Andersson

Åtskilliga mossors släkt- och art-namn utgöres av latiniserade personnamn. Bruket att hedra framstående bryologer genom att uppkalla släkten eller arter efter personer var mera utbrett under 1700- och 1800-talet. Även om antalet nyuppställda släkten och nybeskrivna arter är färre på senare tid, hör det numera till ovanligheten, att namnen icke anknyter till morfologiska karaktärer.

För senare tiders bryologer kan det vara av historiskt intresse att veta något om personerna bakom så välkända släktnamn som Hookeria, Jungermannia, Marchantia, Neckera, Nowellia m.fl. Följande korta personnotiser är icke att betrakta som biografier. För den personhistoriskt intresserade finns en rikhaltig biografisk litteratur.

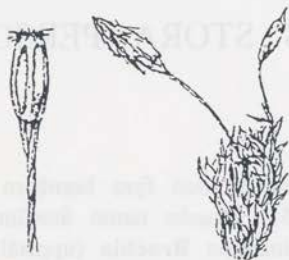
BRUCH, Philipp (1781 - 1847). Bruch föddes den 11. febr. 1781 i Zweibrüchen i Pfalz. Fadern var apotekare. Bruch studerade farmakologi i Marburg och i Paris. Vid 21 års ålder ärvde han faderns apotek. Detta moderniserades och sköttes föredömligt. De ökande inkomsterna gav honom möjlighet att intensifiera botanikstudierna. Inom bryologien studerade han ingående släktet **Orthotrichum**. Liksom Johan Hedwig drabbades Bruch av familjetragik. Samtliga efterlevande

en dotter och fyra barnbarn dog 1835. Bruchs namn återfinnes i släktnamnet **Bruchia** (uppställt av Schwaegrichin 1824) inom familjen Dicranaceae, samt i artnamnet **Ulota Bruchii** Hornsch. (numera: bruchii).

Ulota bruchii växer som små kruksiga kuddar på sneda hasselstammar och på vissa lövträd, ss. asp, alm och lönn. Den avlånga och veckade kapseln har vita, tillbakaböjda tänder.

DRUMMOND, Thomas (1780 - 1835). Drummond föddes i Perth i Skottland och dog i Havanna på Cuba. Han har utgivit Skottlands mossflora, *Musci scotici*. Hans namn ingår i släktnamnet **Drummondia** (W.J.Hooker 1828) inom familjen Orthotrichaceae, samt i artnamnen **Pohlia drummondii** (C.Muell.) Andr. och **Ulota drummondii** (Hook. et Grev.) Brid.

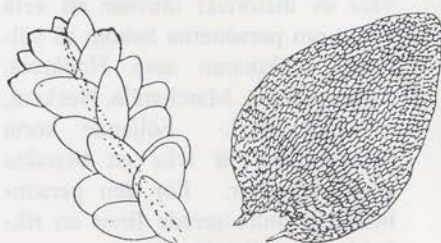
Ulota drummondii, som är ovanligare än *Ulota bruchii*, växer också på gamla hasselstammar, helst i bäckraviner. Den har en liknande kapsel som *Ulota bruchii*, men de vita tänderna står rakt utåt.

HOOKER, William Jackson (1785 - 1865). Hooker föddes i Norwich och dog i Kew, Surrey, England. Han var självlärd med många naturintressen. Hooker var en kunnig ornitolog och entomolog och en framstående botanist. Han upptäckte den lilla och egendomliga mossan **Buxbaumia aphylla** år 1805. Bland andra fina mossfynd kan nämnas **Andreaea nivalis** i Skottland. Hooker var en skicklig tecknare och anlätades som yrkesteknare. Han blev genom giftermål delägare i ett bryggeri, men ägnade firman föga intresse. Hookers bröllopsresa blev en utdragen bryologisk odysse i Skottland och på Irland. Senare gjorde han långvariga resor i Frankrike, Schweiz och Italien. När han 1820 utnämndes till professor i botanik i London, startade han en omfattande exkursionsverksamhet. Många kända bryologer knöt kontakter och en omfattande korrespondens finns

bevarad. Hooker adlades 1836 (knight) och blev director vid Kew Garden. Under hans ledning utvecklades Kew Garden till den ledande botaniska trädgården.

Hooker har bl.a. utgivit *British Jungermanniae*, London 1816, *Muscologia Britannica*, London 1818, *Flora Scotica*, Edinburgh och London 1821, och tillsammans med R.K. Greville, ett flertal arbeten om **Orthotrichum**, **Zygodon**, **Tortula**, **Hookeria** m.fl. släkten.

Mossfamiljen Hookeriaceae C. Müll. 1848 och släktet **Hookeria** J.E. Smith 1808 erinrar om denne store bryolog.

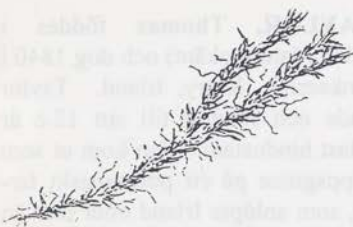
Den ganska ovanliga mossan **Hookeria lucens** har extremt stora celler, som kan ses med en vanlig lupp (10x). Den växer på mullrik jord i mycket fuktiga och näringsrika marker.

MOUGEOT, Jean Baptiste (1776 - 1858). Mougeot föddes i Bruyères i Vogeserna och var, bortsett från studietiden, verksam i hemstaden hela livet. Efter gymnasiestudier i Freiburg studerade han filosofi i Basel. Han övergick efter en tid att studera medicin i Strassbourg, men

ändrade snart på nytt studieinriktning, och övergick till botanikstudier för den då mycket berömda professorn Jean Herman. Senare bedrev Mougeot studier i Paris, där han blev med.d.r. vid 26 års ålder. Han etablerade sig som läkare i sin hemstad och blev med tiden en känd och aktad person. Mougeot blev borgmästare och belönades med hederslegionen. Under en lång följd av exkursioner gjorde han många fina växtfynd i Vogeserna.

Algsläktet **Mougeotia** C.A. Agardh 1824 och mossan **Amphidium mougeotti** B.S.G. Schimper hedrar denne Vogesernas främste botanist.

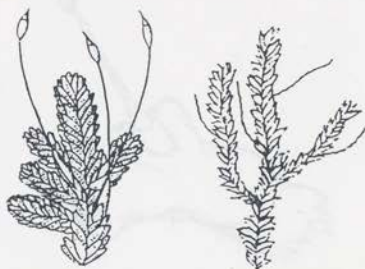
Amphidium mougeotti växer som täta kuddar i fuktiga bergspringor på magra urberg (granit och gnejs). Den är tonad i brungult och är mörkt brun inuti tuvan. Bladen blir krusiga vid torka.

(de) **NECKER, N.J.** (1730 - 1793) Necker föddes i S:t Etienne, Frankrike. Han är en av bryologiens främsta grundforskare. Genom sina mycket ingående gröningsförsök kunde han visa att mossor kan förökas vegetativt av mossans alla delar. Han visade att gemmae (groskorn) var vegetativa förök-

ningsorgan. Därigenom motbevisade han en samtida professors påstående, att gemmae var frön. Samme professor (Dillenius) förfäktade att moss-sporer var pollen. Necker försökte hybridisera **Marchantia** (lungmossa) och **Conocephalum** (kalkprickmossa), men lyckades ej. Därefter sådde han sporer från nämnda släkten för att pröva sin egen sporteori. Tyvärr ville sporena inte gro. Av sina många försök drog Necker den allmänna (och felaktiga) slutsatsen, att mossor ej förökar sig sexuellt. Av Neckers många skrifter förtjänar följande att speciellt nämnas: *Methodes muscorum per classem, ordines, genera et species*, Mannheim 1771 (som behandlar klassificeringen av mossor).

I moss-släktet **Neckera** Hedw. återfinnes namnet på en bryologiens nestor.

Neckera complanata och *Neckera crispa* (under) är indikatormossor för kalkrika bergarter eller kalkförande sprickor i urbergsområden. Skotten är tillplattade och breda, med vågiga blad hos *N. crispa*. *N. complanata* har smalare, plattade men släta blad och har trådformade, bladlösa utstående extraskott.

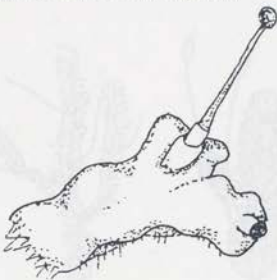

NEES, von Esenbeck, Christian G. (1776 - 1859), född i Reichenberg vid Erbach (Odenwald), död i Breslau. Efter gymnasiestudier i Darmstadt och någon tids universitetsstudier i Jena bedrev han medicinstudier i Giessen och blev med.d.r. 1800. Nees startade läkarpraktik i sin hemtrakt. Han övergav läkaryrket sedan han genom giftermål blivit godsherre i Sickershausen. Nees övergick till att studera språk och naturalhistoria. Han utgav senare flera naturfilosofiska skrifter. 1817 blev han professor i Erlangen och i Bonn 1818. År 1830 blev han professor i Breslau, men blev avskedad för sitt samröre med frihetsrörelsen.

Nees har tillsammans med två andra författare utgivit *Bryologica germanica*, Nürnberg och Leipzig 1823 - 1831.

Hans namn återfinnes i fanerogamsläktet *Neesia* Blume 1825 i familjen Bombacaceae, levermosssläktet *Neesiella* Schiffner 1893 och levermossan *Pellia neesiana*.

Pellia neesiana (under) är en bållevermossa med en cm-bred bladliknande, gaffelgrenad skiva. I ett veck i toppen växer en sporkapsel ut på ett färglöst skaft. Vid basen av skaftet finns en bladhylsa.

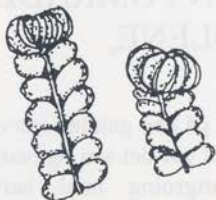
SAUTER, Anton Eleutherius (1800 -1881). Sauter föddes i Grossarl, Österrike och dog i Salzburg. Han genomgick gymnasiet i Salzburg, studerade filosofi i Graz och medicin i Wien, där han blev med.d.r. 1826. Efter två år som underläkare i Wien, fick han läkarbefattningar på olika platser i Österrike under åren 1828 - 1848. Sistnämnda år utnämndes han till Kreisarzt (distriktsläkare) i Salzburg. Sauter blev med tiden Österrikes främste kryptogam-kännare.

Levermosssläktet *Sauteria* C.G. Nees von Esenbeck 1838 är uppkallat till hans åminnelse.

TAYLOR, Thomas föddes i Indien (datum okänt) och dog 1840 i Dunkeerion, Kerry, Irland. Taylor talade och förstod till sitt 12:e år endast hindustani. Han kom ut som skeppsgosse på ett portugisiskt fartyg, som anlöpte Irland efter mer än ett halvt års seglats. Taylor hade då övergått till att tala portugisiska. Han blev kvar på Irland och skickades i en skola där bara franska talades. Först vid Trinity College i Dublin övergick han till att tala engelska. Efter flitiga studier blev han med.d.r. 1814. Taylor utnämndes till professor i botanik i Dublin och blev med tiden en välrenommerad botanist.

Släktnamnet *Tayloria* W.J.Hooker 1818 inom Splachnaceae och artnamnet *Mylia taylori* erinrar om ett sällsamt livsöde.

Mylia taylori är en rödtonad rundbladig levermossa som växer i bergbranter och på stenblock. Den är ej ovanlig i fuktiga områden. Man brukar säga att toppen av skottet ser ut som en nyöppnad bok.

*****

Første del av Harrys artikkel, "Johan Hedwig - mossornas Linnaeus", kom i *Listera*, 1994, nr.1 s. 18 - 19.

ILLUSTRASJONENE

For å finne passende tegninger til *Listera* denne gangen, har vi bladd oss gjennom et utall av skjønne naturbøker. Det finnes mye lekkert på området, både av nyere og av eldre dato, og det har vært en fryd å oppleve de forskjellige stilartene kunstnerne bruker til å uttrykke sin kjærlighet til naturen på. Vi har da lyst til å dele litt av denne gleden med dere. De fleste av bøkene kan lånes fra lokale bibliotek, enten fra egne samlinger eller ved fjernlån.

Floraene skal vi ikke gå nærmere inn på her - Lids og Nordhagens tør være velkjente. Men ellers kan vi nevne:

Brusewitz, Gunnar: *Fyra årstider*. En fin samling av artige opplevelser og funderinger over naturens mange sider i form av dagbøker for hver av årets sesonger. Rikt illustrert med tegninger av forfatteren.

Christophersen, A.W.: *Gyldendals lille urtebok med oppskrifter*. Denne tar for seg urter, både velkjente og mer eksotiske. Mange fine tegninger, og oppskrifter som får tennene til å løpe i vann.

Daisley, G.: *Herbs international & illustrated*. Illustrasjoner både i farger og i svart-hvitt. Tradisjonell bruk av de forskjellige urtene og annerledes oppskrifter. Eller hva sier dere til rundstykker med dillfrø eller engsyre-suppe med rosmarin og yoghurt?

Hjorth, Harriet: *Blomstervandringar*. Mye kan sies om blomster, og her er det mange interessante historier og opplysninger. Vi blir tatt med på en vandring i naturen gjennom de fire årstidene. Nydelige tegninger av Kaj Beckman.

Hollis, Sarah: *The country diary herbal*. Denne beskriver over femti urter, de fleste velkjente, og deres bruk gjennom tidene, samt dyrking og anlegging av urtehager. Nydelig illustrert med bilder fra gamle floraer og Edith Holdens vakre akvareller fra *Naturdagbok fra året 1906 av en engelsk dame*.

Valset, Kåre: *Ville vekstar, nyttige frukter*. Alt om ville frukter, fra børsanking til næringsverdi og skadedyr. Han har også med et kapittel om de giftige og en liste med navn på fem språk.

LITT OM FLORA OG VEGETASJON I OMRÅDET BREIDVASSTØLEN - BEGGE-STØLENE, HJARTDAL

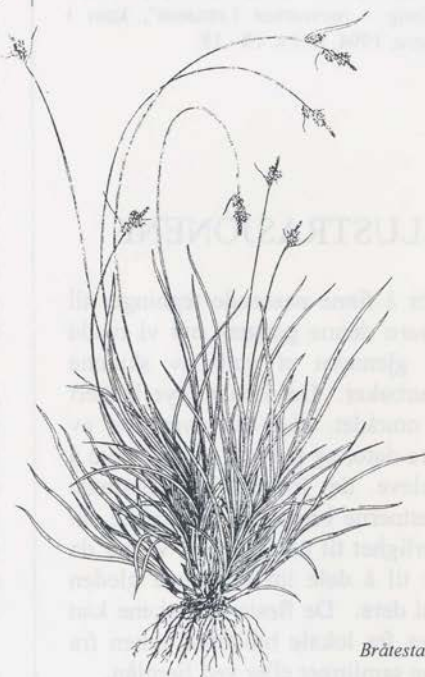
Av Jan Erik Eriksen¹

Etter å ha undersøkt floraen på kulturmarka i kirkebygda i Hjartdal (Eriksen, 1995), la jeg turen til seter- og skogsområdene aust for Breidvatnet (se figur 1) for å avslutte oppholdet i Hjartdal med en litt annen naturopplevelse enn den kirkebygda har å by på.

Turen gikk grovt sett ifra Breidvasstølen, austover mot Sandtjønna og videre innover mot Beggestølene. Berggrunnen i området består i all hovedsak av næringsfattig grunnfjell. Ei smal stripe med kalkskifer (av prekambrisk alder) og amfibolitt går imidlertid gjennom deler av stølsområdet, på sørsida av Beggestøltjønna og videre austover (Dons & Jorde, 1978). Tilsvarende kalkskifer og annen noe næringsrik berggrunn finnes for eksempel i Måråstaddalen, Vikdalen og Grotvassdalen, og erfaringsmessig har disse områdene en del spennende botanikk (Eriksen, 1994 og Hanssen, 1995).

Første korte stopp ble ved Breidvasstølen. En del hytter

er satt opp på den gamle setervollen, men fortsatt går det sau og beiter her slik at attgroing med lauv og lignende ikke er spesielt påfallende. Ikke uventa er **finnskjegg**, *Nardus stricta*, nokså vanlig på store deler av vollen, men enkelte steder er floraen overraskende rik, og her ble det bl.a. notert en fin blanding av fjellplanter, mer sørlige/varmekjære arter og flere kalkkrevende arter: **storblåfjør**, *Polygala vulgaris*,

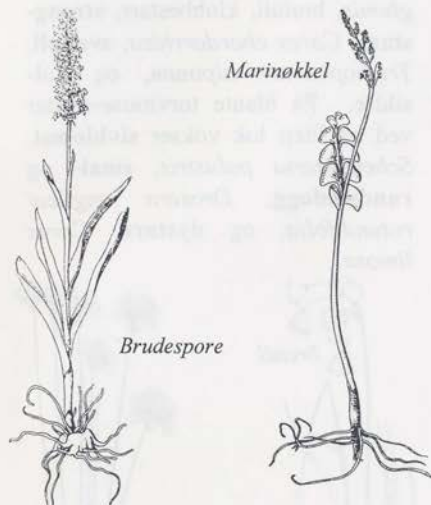

Bråtestarr

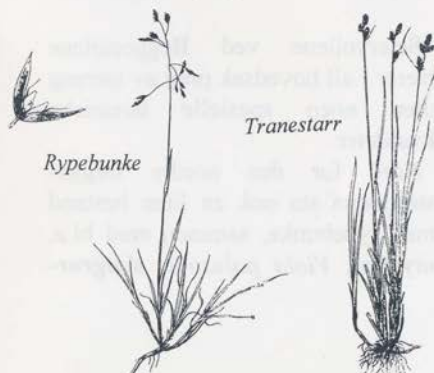
bråtestarr, *Carex pilulifera*,
smalkjempe, *Plantago lanceolata*,

¹Botanisk museum, Trondheimsvn.23b
0562 Oslo

vill-lin, *Linum catharticum*, svarttopp, *Bartsia alpina*, gulsildre, *Saxifraga aizoides*, flekkmure, *Potentilla crantzii*, fjellfrøstjerne, *Thalictrum alpinum*, hårstarr, *Carex capillaris*, jåblomst, *Parnassia palustris*, brudespore, *Gymnadenia conopsea*, og marinøkkel, *Botrychium lunaria*.

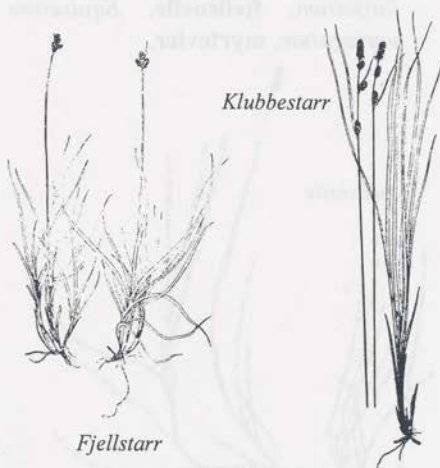

Noen hundre meter nord for setra, mot Sandtjønna, finnes mindre områder med fattigmyr som bl.a. huser arter som myrfrytle, *Luzula sudetica*, tranestarr, *Carex buxbaumii* ssp. *mutica*, og rypebunke *Vahlodea atropurpurea*. Sistnevnte

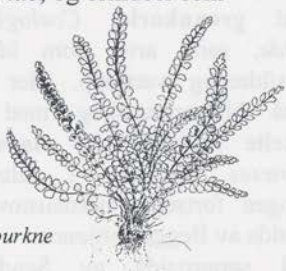
art er kartlagt av Gjærevoll (1990), og er tidligere ikke kjent fra dette området. Langs bekken sør for Sandtjønna finnes rike grasbakker med grønnkurle, *Coeloglossum viride*, samt arter som hårstarr, gulsildre og svarttopp. Her finnes også blåbærgranskog med bl.a. enkelte individer av olavsstake, *Moneses uniflora*, i feltsjiktet. Skogen fortsetter nordaustover på sørsida av Beggestøltjønna.

På søraustsida av Sandtjønna kommer kalkskiferen mer fram i dagen, og danner her karakteristiske bergskrenter, små hyller og mer åpne, overrisla bergsig. Her ble det notert arter som: fjellveronika, *Veronica alpina* ssp. *alpina*, fjellstarr, *Carex norvegica* ssp. *norvegica*, fingerstarr, *C. digitata*,

svartstarr, *C. atrata*, hårstarr, rynkevier, *Salix reticulata*, gulsildre, stjernesildre, *Saxifraga stellaris*, bjønnbrodd, *Tofieldia pusilla*, svarttopp, geitsvingel, *Festuca*

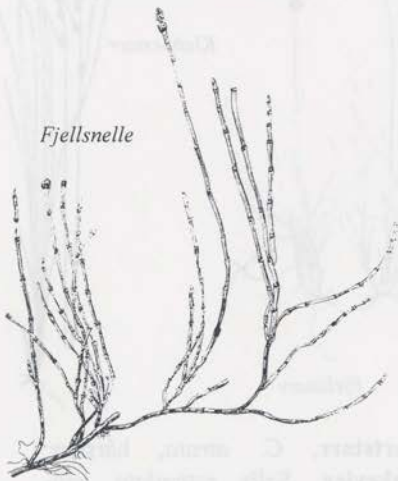
vivipara, **norsk vintergrønn**, *Pyrola rotundifolia* ssp. *norvegica*, olavsstake, **grønnburkne**, *Asplenium viride*, og orkidéer som

Grønnburkne

grønnkurle, brudespore, og den mer sjeldne **fjellkvitkurle**, *Leucorchis albida* ssp. *straminea*. Helt ned mot vatnet finnes små myrfragmenter av middelsrik og rik type. Her står bl.a. **klubbstarr**, *Carex buxbaumii* ssp. *buxbaumii*, **myrklegg**, *Pedicularis palustris* coll., **breiull**, *Eriophorum latifolium*, **fjellsnelle**, *Equisetum variegatum*, **myrtevier**,

Fjellsnelle

Salix myrsinites, **fjellstisel**, *Saussurea alpina* og, kanskje av mest interesse, **finnmarkssiv**, *Juncus*

arcticus ssp. *arcticus*. Arten er i Telemark bare kjent fra én lokalitet tidligere (sjå egen artikkel). I sumpskog ble det sett **småtveblad**, *Listera cordata* og **kvitmjølke**, *Epilobium lactiflorum*.

I området på sørsida av den søndre Beggestøltjønna finnes rikmyrer med bl.a. **trillingsiv**, *Juncus triglumis*, breiull, klubbstarr, **strengstarr**, *Carex chordorrhiza*, **sveltull**, *Trichophorum alpinum*, og gulsildre. På blaute torvmose-matter ved en liten lok vokser **sivblomst**, *Scheuchzeria palustris*, **smal- og rundsoldogg**, *Drosera anglica/rotundifolia*, og **dystarr**, *Carex limosa*.

Breiull

Sveltull

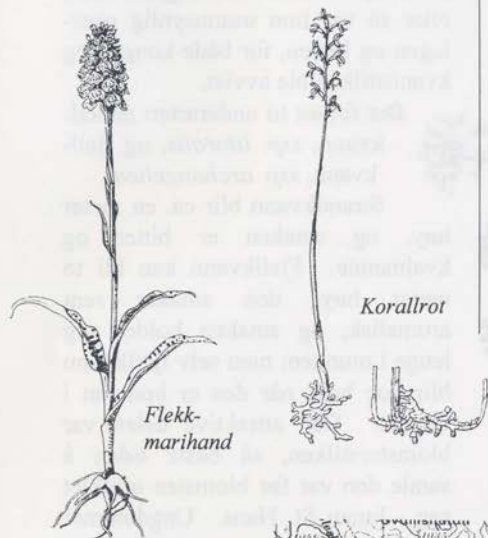
Setervollene ved Beggestølene bærer i all hovedsak preg av tørreng uten noen spesielle botaniske kvaliteter.

Nord for den nordre Beggestøltjønna sto nok en liten bestand med rypebunke, sammen med bl.a. **myrfiol**, *Viola palustris*, **skogrør-**

kvein, *Calamagrostis purpurea*, og sveltstarr, *Carex pauciflora*. I området finnes også fattige bjørkeskoger av llyngtypen.

På vei tilbake til bilen og attglømt matpakke, ble det rett sør for Breidvasstølen, på ei lita fattigmyr, sett **korallrot**, *Corallorhiza trifida*, og **flekkmarihand**, *Dactylorhiza maculata*.

Figur 1.

Breidvasstøl -
Beggestøl-området.
Stipla, brei linje:
turrute.
M711-serien, utsnitt
fra kartblad
1614 III.

Litteratur

Dons, J. & Jorde, K. 1978. *Geologisk kart over Norge, berggrunnskart Skien, 1: 250 000*. Norges geologiske undersøkelse

Eriksen, J. E. 1994. *Botaniske undersøkelser i Brattfjell - Vindeggen, Telemark*. Rapport til miljøvernadv. i Telemark.

Eriksen, J. E. 1995. *Botaniske registreringer på kulturmark i Ambjørndalen og kirkebygda, Hjartdal. Forslag til skjøtsel*. Rapport til miljøvernadv. i Telemark.

Gjærevoll, O. 1990. *Maps of distribution of Norwegian vascular plants. 2: Alpine plants*. Trondheim.

Hanssen, E. W. 1995. "Botaniske glimt fra Hjartdal". *Listera* 10:1, s. 19.

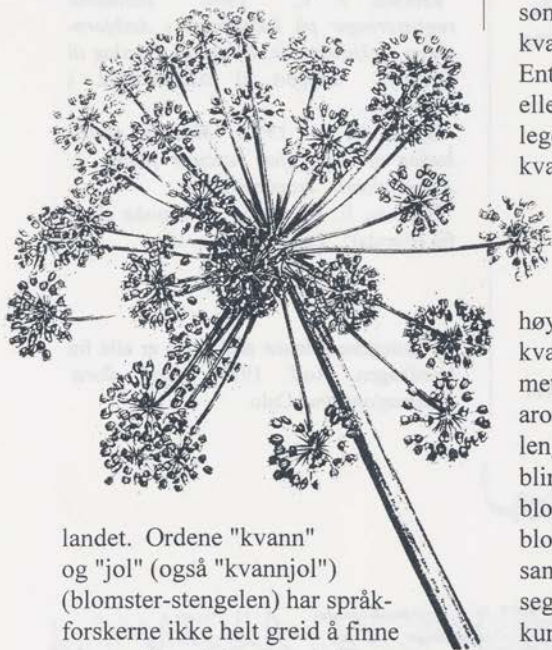
*****

Tegningene i denne artikkelen er alle fra Nordhagen, Rolf. 1970. *Norsk flora. Illustrasjonsbind*. Oslo.

KVANN, *Angelica archangelica* L.

Av Birgit Lien

Kvann har hatt stor betydning i vårt folks historie. Man vet at bruken av den er svært gammel her i

landet. Ordene "kvann" og "jol" (også "kvannjol") (blomster-stengelen) har språkforskerne ikke helt greid å finne ut av. Men det antas at de stammer fra et eldgammelt før-germansk språk. Det ligger da nær å tro at bruken av planten er like gammel. Man finner flere ord i norrøne språk som betegner plantedeler av kvann. Da Hans Egede kom til Grønland fant han et halvt dusin ord av norrøn opprinnelse i eskimoenes språk. Ett av disse ordene var navnet på kvann.

Plantens latinske navn, *Angelica*, betyr engel. *Archangelica* betyr erke-engel. Folk trodde at engelen Gabriel brakte planten med seg fra Gud, og navnet har den sannsynlig-

vis fått fordi den ble brukt som legemiddel mot pest.

Snorre forteller om Olav Trygvasson som ga dronning Thyra en flott kvannstilk, kjøpt på torget i Nidaros. Enten kjente ikke dronningen kvann, eller så var hun usannsynlig overlegen og hoven, for både kongen og kvannstilk ble avvist.

Det finnes to underarter: strandkvann, *ssp. litoralis*, og fjellkvann, *ssp. archangelica*.

Strandkvann blir ca. en meter høy, og smaken er bitter og kvalmende. Fjellkvann kan bli to meter høy, den smaker rent aromatisk, og smaken holder seg lenge i munnen; men selv fjellkvann blir noe besk når den er kommet i blomst. Den attraktive delen var blomsterstilken, så beste tiden å samle den var før blomsten utviklet seg - innen St. Hans. Ungdommer kunne samle inn store mengder med stengler og selge dem på torget eller på kirkebakken.

Kvann har loddrett rotstokk. Og det dannes første året bare en liten bladrosett. I de påfølgende årene blir bladene større og større. De kan faktisk bli opptil en halv meter i diameter. Når rotstokken har samlet tilstrekkelig næring, sender den opp høye blomstestender. Bladene gulner og visner en god stund før fruktene er modne, og etter frøsetting dør planten.

Kvann ble dyrket i såkalte kvanngarder, mest på Vestlandet. Så viktig var den at disse kvanngardene ble omtalt i lovene. En leilending kunne lage seg en slik gard. Loven hadde bestemmelser om rettigheter i så måte og om tyveri fra kvanngard.

Løk og kvann var våre første dyrkede grønnsaker som ble omtalt i de gamle skriftene. Først senere - i landsloven på slutten av 1200-tallet blir epler, neper, erter og bønner også nevnt. Det er ikke mange kvanngarder igjen i Norge i dag, kanskje en og annen på Voss.

Kvannen som ble dyrket var forskjellig fra den viltvoksende og regnes som en varietet, *var. maiorum*. Hos den ville planten er

Dyrket
kvann

bladskaflet hult, mens det er massivt hos den dyrkede. Man kunne altså

bruke plantene fra kvanngardene også i årene før de blomstret. Den dyrkede kvannen er også mye søtere.

Kvann inneholder eteriske oljer og en del kumarin-derivater, terpener, bitterstoffer, glykose og saccharose. Bitterstoffene fremmer magesaftsekresjonen, og derfor ble uttrekk av kvann brukt mot fordøyelsesykdommer. Roten ble lagt på brennevin og ble regnet som et utmerket legemiddel. Smaken var meget god. Den dag i dag blir den brukt i likørproduksjon. Man har også brukt den som "tobakk" i spesielle piper. Stilkene ble samlet om våren for å spises rå, og en ser ikke bort fra at den var en C-vitaminskilde, selv om den ikke er spesielt rik på askorbinsyre.

Som det så ofte skjedde med populære legemiddelplanter, ble den også brukt mot sykdommer som den, ut fra de stoffene den inneholdt, ikke kunne ha noe virkning på. Jeg ville tro at den islandske bruken av planten var å gå for langt. Man laget et uttrekk av den og hadde den i øynene "mot uklart syn".

Drogen¹ *Radix archangelica* var inntatt i de to første norske

¹Droger er organiske råstoffer til legemidler, vanligvis fra planter - og innen farmasien betegnes de med det latinske ordet for plantedelen som blir brukt, etterfulgt av arts- eller slekts-navnet. Radix betyr rot. Om blomsten brukes, heter drogen Flora.....(f.eks: Flora archangelica). Likeledes er Folium = blad, Semen = frø, Stipes = stilk og Herba = hele planten.

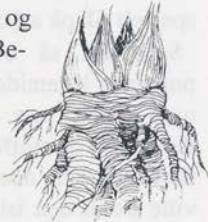

farmakopéer. I dag er den ikke offisinell, dvs. at den ikke lenger står i farmakopéen og er dermed ikke et godkjent legemiddel.

Kvann regnes som nordisk (*Radix archangelica nordica*), men den har også vært funnet i alpevegetasjonen. Der ble den imidlertid ikke kjent som legemiddel. Munkene i Norge dyrket den norske planten i sine klosterhager. I senmiddelalderen ble den så kjent som middel mot pest og ble en viktig eksportartikkel. Denne legeplanten er den eneste man vet om som har gått den motsatte veien, altså fra Norge til Mellom- og Sør-Europa.

I konditorier i England blir det fremdeles solgt kandserte kvannstilker, og mye av smaken i Benedictiner-likøren kommer fra rotbarken av kvann. For å øke mengden av rotbark, blir plantene priklet, slik at de danner mange siderøtter.

Kvann er blitt mer sjelden i dag. Den er følsom for menneskers innblanding. Den sterke utnyttelsen tidligere, så vel som beiting i senere tid, har ført til at den flere steder er blitt utryddet. Moderne jordbruk krever også sitt. På Øy fjell i Vinje har jeg sett dette selv. Der vokste den der den liker seg best - på fuktig, næringsrik jord. Men bonden skulle ha mer beitemark, området ble grøftet, og resultatet var

at all kvann døde ut. Igjen et eksempel på hvor sårbar naturen kan være.

Litteratur

Fægri, Knut. 1970. *Norges planter*, b.2. Oslo. s.91-95.

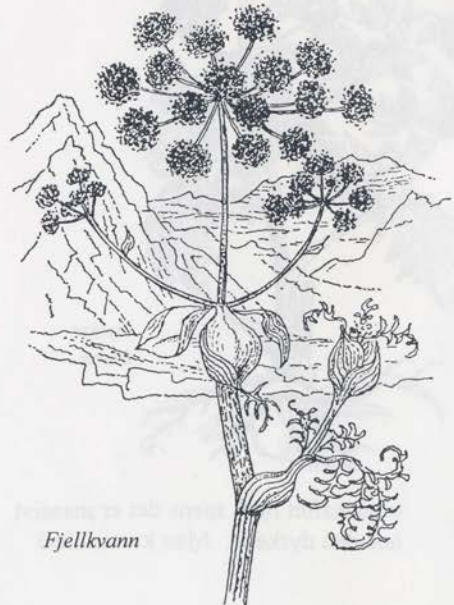
Høeg, Ove Arbo. 1976. *Planter og tradisjon*. Oslo. s.202-219.

Høeg, O. A. (hovedkonsulent). 1984. *Våre medisinske planter*. Det Beste. Oslo.

Lid, J & D.T. 1994. *Norsk flora*. 6.utg. ved Reidar Elven. Oslo.

*****

Illustrasjonene i denne artikkelen: de tre første har vi sakset fra Daisley, G. & Jacob, I. 1989. *Herbs international & illustrated*. (England); bildet av kvannrot er fra Christophersen, A W. 1994. *Gylendals lille urtebok med oppskrifter*. Oslo; og siste bildet er fra Hjorth, Harriet. 1969. *Blomstervandringar*. Stockholm

Fjellkvann

NOEN GAMLE PLANTENAVN HOS HANS JACOB WILLE (1786), OG SAMMENLIKNINGER MED NAVNEBRUK OG TRADISJONER HOS IVAR AASEN (1892), HANS ROSS (1895) OG OVE ARBO HØEG. I.

Av Roger Halvorsen

Året 1786 utkom boka *Beskrivelse over Sillejords Præstegield i Øvre-Tellemarken i Norge tilligemed et geographisk Chart over samme*.

Forfatteren var Hans Jacob Wille, som var personell-kapellan under sin far, Hans Amundsen Wille. Faren var sogneprest i Seljord. "Sillejord Præstegield" omfattet på den tiden hele nåværende Seljord og områdene nordover, helt til Møsstrand.

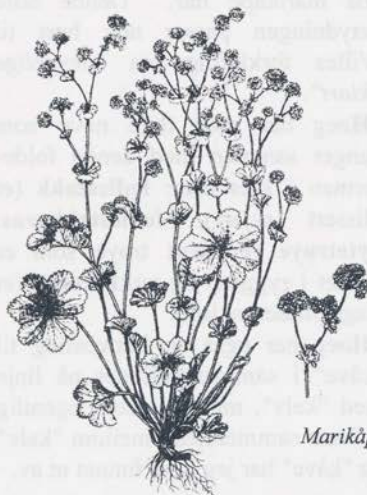
Professor Per Sunding skrev i *Listera* 1 - 95 en artikkel om Wille, og det er ingen grunn til å gjenta dette her. Derimot har jeg i det følgende lyst til å ta for meg noen av de plantene som Wille omtaler og se på hans bruk av lokalnavn på disse. Så vil jeg sammenlikne dem med plantenavn som finnes i de gamle ordbøkene etter Ivar Aasen og Hans Ross. Dessuten kan det være litt spennende å se på hva Wille beretter om bruken av disse plantene og sammenlikne denne bruken med den som Ove Arbo Høeg forteller om i sin bok (1976). Her følger et lite utvalg, med sitat fra Wille først under hver plante:

Marikåpe, *Alchemilla vulgaris*

"*Alchimilla vulgaris*, MARIE-STAK saa kaldet, fordi dens Blade

have Folder som Bøndernes her brugelige Skiorte: den er skøn til Kaal om Foraaret, og burde da samles og tørres."

Ivar Aasen nevner arten i sin *Norsk ordbog* (1892): "*Marikaapa*, f. = kaavegras (*Alchemilla vulgaris*). Nordre Berg. Trondh. Nordl. Ogsaa kaldet Maristakk, m. Tel. Ndm. Afvig. Murustakk, Gbr."

Marikåpe

Hans Ross har også arten med i sin *Norsk ordbog*: "*Marikaapa* f. *A(asen)*. Muristakk m.d.f. NGbr".

Ove Arbo Høeg i *Planter og tradisjon* har med Wille som kilde, og naturlig nok er **maristakk** i forskjellige varianter med fra mange steder i Telemark og noen steder på

Vestlandet. Formene **muri-** og **murustakk** er samlet inn flere steder i Gudbrandsdalen, som både Aasen og Ross nevner.

Aasen har, som en ser, også med navnet **kaavegras**. Hos Aasen har ordet "kaave" flere betydninger:

- 1) Vindpust som viser seg på vannflaten eller danner små bølger.
- 2) Spon og "kaure" som bl.a. kan bety "en kile i klær, en innskudt smal trekant".

Det synes rimelig at navnet **kaavegras** kan være knyttet til tolkningen om den smale trekanten i tøy når man ser på formen bladet hos marikåpe har. Denne siste betydningen passer nok best til Willes forklaring om "*brugelige Skiørt*".

Høg har med flere navn som henger sammen med denne foldeformen i klesveien: **fedlestakk** (et plissert skjørt), **fedlestakkgras**, **kytetroye** (en kort trøye som er rynket i ryggen) og **rukkestakk** (et slags plissert skjørt).

Høg har også en henvisning til "kåve" i sammenstillinger på linje med "kalv", men hva som egentlig er hans sammenheng mellom "kalv" og "kåve" har jeg ikke funnet ut av.

Blålyng, *Phyllodoce caerulea*

"*Andromeda caerulea*, JYVREBRISK, GRIIP-GRÆS, voxer alene i Fielderne; dermed røger man seg for den Sykdom GREPET, som vil sige, at Tussen har grebet eller taget på En."

Hos Ross finner vi: "*Gripgras (i') n. og oftere Griplyng (i') n = Greplyng, Azalea procumbens. Tel. (Seljord, Bø, Heiddal). Ansees virksomt mot "Grip, Greep" Mavesmerter (Tel.). Mest: Greep-*"

Under "Grip" hos **Aasen** kan vi finne følgende: 3) *et slags Sygdom, fordum anseet som opkommen ved Berørelse av Gienfærd eller Vætter. Daudinggrip, Trollgrip*".

Hos **Høg** finner vi navnene **gripgras** og **gripløgn** notert fra Tinn. Han har dessuten med historien om sykdommen "grip" (grip, grepe) som var betennelse som satte seg i kujuret. Denne ble forsøkt helbredet ved at man "røykte sykdommen bort" med å sette fyr på bl.a. tørka greplyng og holde dette under juret. Sykdommen ble også kalt kalvetrote eller tussegrep. Fra Voss har han også angitt at "grepp" var navnet på knuterosen.

Nå er det bare en hake ved det hele: *Andromeda caerulea* er ikke den samme arten greplyng som er omtalt over. I stedet er det snakk om **blålyng, *Phyllodoce caerulea***.

Blålyng

Navnet **greplyng** er også kjent fra Gransherad (Gunnæs 1996), men informanten, Anne Bjørnerud, bruker dette navnet om **kvitlyng**, *Andromeda polifolia*. Ellers nevner Bjørnerud den samme bruken som fortalt foran om greplyng.

Professor Egil Pettersen ved Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, opplyser i brev at "jyvre" kommer av "gygr", d.v.s. trollkjerring. (Se også Ross 1895.) Da blir det også lettere å forstå navnet **jyvre-brisk** hos Wille, da blålyngens blader likner mer på brisk, d.v.s. einer, enn greplyngen gjør. Her er det likevel snakk om mye sammenblanding.

Storborre, *Arctium lappa*

"*Arctium lappa*, KLAATE-GRÆS, ædes ikke af Kreaturene. Frøhusene, som klævre fast ved Klæderne, kaste Børnene som Kugler i hinandens Haar, og dette kaldes KLAATE-LEIKEN".

Hos Aasen finner vi begrepet "kloter" forklart slik: "Klot (oo), m. Klode, Klump, rundagtig Kage; især et Slags Boller af Meel (= Ball, Klubb, Kumla). Buskr. og flere. I Smaal. Klot, f. med Fl. Kløter (Kløtr'a)".

Ross skriver at betydningen av "klot" er klump.

I dag brukes fortsatt ordet klot i Vestfold i betydningen: små melboller til å ha i supper (fersk suppe?). Plantenavnet **klåtegras** er kjent fra flere steder i Telemark: Drangedal, Hjartdal, Kviteseid, Lunde, Lårdal og Mo.

Storborre

Høeg har også notert at "frukten" flere steder i Agder er kjent under navnet "klåter" eller "klåder" (i Dypvåg også "klåteris"). Han nevner også "sporten" med å kaste de kulerunde blomsterstandene mot andre personer.

Liljekonvall, *Convallaria majalis*

"*Convallaria majalis*, JEITE-RAMS, i skyggefulde Steder i Skovene".

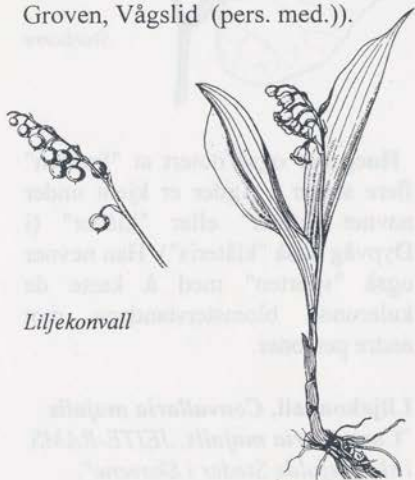
Aasen har med "Geitrams, f. Geitskyrpa". Litt lenger bak har han så forklaring på Geitskyrpa: "Geitskyrpa, f. Lilie-Konval. Buskerud. (Geiteskjørpe). Også kaldet Gjeiterams. Tel."

Ross har flere alternativ: "Geitrams m. Konval. A. Østl. (Land og fl.), 2) = Geitskor, *Epilobium a(ngustifolium)*. Østl. (Rom. Vestfold og m. fl.): Geiterams."

Her åpner altså Ross for at geitrams også er brukt om *Epilobium angustifolium*, en art som har mange nærstående dialektnavn i følge Aasen: **geitskor**, **geisskor**,

gjeiskur, gjeisko, gjeiske, geiskje, gjede-sko og gjede-skore.

Går vi tilbake til Aasens **geitskyrpa**, finner vi hos Wille også dette navnet: **jeite-sjørpe**, men her som et navn på *Convallaria* (= *Maianthemum*) *bifolia*. Denne arten kalles jo i dag bittekonvall (i Vinje også lille-konvall ifølge Åsmund Groven, Vågslid (pers. med.)).

Liljekonvall

Ifølge Aasen skal verbet *skyrpa* bety "å pruste eller blåse slik at leppene dirrer (mest om dyr)". Ross har også med forklaringen, "Og om Prusten og Snøften".

Andre navn hos Wille på bittekonvall er **sou-smelle** og **sou-konte**.

Om vi tar for oss **Høegs** innsamlinger av navn, finner vi at han har notert flere av disse navnesammensetningene både under liljekonvall, bittekonvall, geitrams og også under ramsløk.

Under liljekonvall nevner Høeg at navnet **skjørpe** og **skjørpeblad** er kjent fra Fåberg hvor en også finner stedsnavnet Skjørperud. **Skjørpe-**

blekke er kjent fra Ål. **Gjeitskjørpe** og liknende navn er kjent fra Hjartdal, Gyland, Hemsedal og mange steder i Trøndelag. Fra Oppdal kjennes **bokkskjørp**. Høeg beretter også følgende fra en av sine informanter: "En fikk fram en *skjørpende lyd når man strekte bladet foran munnen og blåste hardt mot det.*" Denne lyden kunne brukes til å skremme geitene og sauene med. (Se under.) (Se også betydningen av "kåve/kalv" over.)

Også om maiblom eller bittekonvall er navnet Gjeitskjørpe brukt flere steder. Fra Buskerud har Høeg følgende historie: "Jentene tok eit blekke tå jeiteskjørpa å la møllom fingrene sine og så bles dom på kanten tå blekka så det let så fælt. Det jaga jeitene".

Geitskjørpe som navn på maiblom (bittekonvall) er kjent fra Heidal, Vestre Slidre, Flesberg, Norderhov, Begnadalen, Rollag, Sigdal, Uvdal, Heddal, Hjartdal og Seljord.

Navnet **geitrams** er kjent brukt om ramsløk, *Allium ursinum*, flere steder i Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Høeg forteller også om navnet **rams**, brukt i sammensetninger, for liljekonvall: "Rams: *Vegårshei, Gjetrams: Oppdal, Gjeitrams: Leksvik, Saueramse: Ulvik og Kåverams: Fyresdal.*"

Inger Nordal (1995) skriver i sin artikkel i *Listera* om Aslaug Vaa som bruker navnet **kåverams** om liljekonvall i flere av sine dikt.

Dagens offisielle botaniske navn på *Epilobium angustifolium* er **geit-**

rams. Arten har et utall dialektnavn som ligger nær opptil eller som hører til gruppa **jessko** (**jeitsko**, **jeissko** o.l.)

Det er verdt å nevne i denne sammenhengen at kantkonvall, *Polygonatum odoratum*, i Sverige kalles "getrams". På Linnés tid var navnet på denne planta "Salomons sigill", et navn som også Wille tar med i sammensetningen *Convallaria sigillum Salamonis* for samme arten.

Nordhagen mener at rams-navnet i det svenske getrams og i det norske getrams for liljekonvall henger sammen med bladenes likhet med ramsløken. Ramsløk kalles ofte bare for **rams** i norske dialekter.

Fægri skriver at **rams** trolig er det vanligste navnet på liljekonvall, og at liljekonvall er et litterært navn.

Takk til prof. Egil Pettersen for hjelp til å finne ut av problemet med **jyvre-brisk**.

Litteratur:

Fægri, Knut. 1970. *Norges planter*. J.W. Cappelen, Oslo.

Gunnes, Jorunn. 1996. "Dialektnavn på planter". Særemne i norsk. Notodden videregående skole. Upubl.

Hæg, Ove Arbo. 1976. *Planter og tradisjon. Floraen i levende tale og tradisjon i Norge*. 1925 - 1973. Universitetsforlaget, Oslo.

Nordal, Inger. 1995. "Telemarks-floraen i dikt av Aslaug Vaa". *Listera 1* - 1995.

Nordhagen, Rolf. m. fl. 1950. *Våre ville planter*. J.G.Tanum, Oslo.

Ross, Hans. 1895. *Norsk Ordbog*. Alb. Cammermeyers forl., Christiania.

Sunding, Per. 1995. "En prest og naturforsker i Seljord i det 18. århundre". *Listera 1* - 1995.

Wille, Hans Jacob. 1786. *Beskrivelse over Sillejords Præstegield i Øvre-Tellemarken i Norge tilligemed et geographisk Chart over samme*. Gyldendal, Kiøbenhavn. Nytrykk 1989, Lokalhistorisk Forlag.

Aasen, Ivar. 1918. *Norsk Ordbog*. Alb. Cammermeyers forl., Kristiania.

Forkortelser og ordforklaringer.

I den gamle teksten hos Wille, Aasen og Ross finnes en rekke ord og forkortelser som kan være litt vrirne å forstå. I ordbøkene står forklaring på forkortelsene, og de viktigste er tatt med her.

- A. Brukt i Ross ordbok der han viser til ordet brukt hos Aasen
- f. femininum = hunnkjønn
- Gbr. Gudbrandsdalen
- i', u' betyr at ordet er uttalt med lang i, u
- m.d.f. med diverse former
- m. masculinum = hannkjønn
- n. neutrum = intetkjønn
- NGbr. Nord-Gudbrandsdalen
- Ndm. Nordmøre
- Nordl. Nordland
- Rom. Romerike
- Smaal. Smålenene, gammelt navn på Østfold
- Tel. Telemark
- Østl. Østland. Står da ofte f.eks.: Land (stedsnavn) og fl. (flere steder).

*****

Kildene til illustrasjonene i denne artikkelen er: Nordhagen, R. 1970-79. *Norsk flora. Illustrasjonsbind*. Oslo. (marikåpe, liljekonvall); Lindman, C.A.M. 1977. *Nordens flora*. Oslo. (blålyng); og Lid, J. *Norsk flora*, 6. utg. (storborre).

Andre delen av Rogers artikkel kommer i neste nummer av *Listera* og skal omhandle ytterligere fire plantearter.

FELTBOKNOTATER FRA TELEMARCK 1995

Av Jan Erik Eriksen¹

Kvit gåseblomst *Anthemis arvensis*

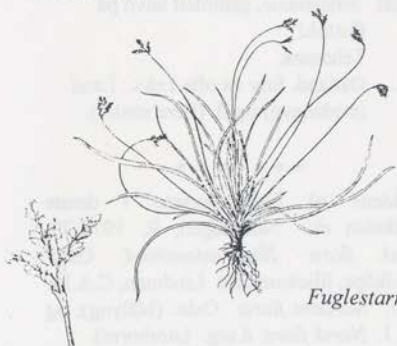
Hjartdal: flere funn i området Oppsal/"kirkebygda":

- 1) Berge mellom og søndre MM 81 07
- 2) Dysjø MM 80 07
- 3) Nordbø øvre MM 79 07
- 4) Mælandsmoen MM 80 07
- 5) nord for Gjuv MM 82 05.

Kvit gåseblomst vokser i all hovedsak på tørre enger og på knaus-samfunn. Ved Gjuv står den i store mengder, mens den på de andre lokalitetene er mer sparsom.

Myrkongle *Calla palustris*

Sauherad: vestsida av Årnesbukta, aust for Norddal, NL 10 81. Vokser i rik sump, sparsom.

Fuglestarr

Langstarr *Carex elongata*

To funn:

1) Hjartdal, sør for Dysjø, MM 80 07. I rik fukteng med bl.a. **flaskestarr**, *Carex rostrata*, **stjernestarr**, *C. echinata*, og **myrhatt**, *Potentilla palustris*, - liten bestand. Ny for kommunen.

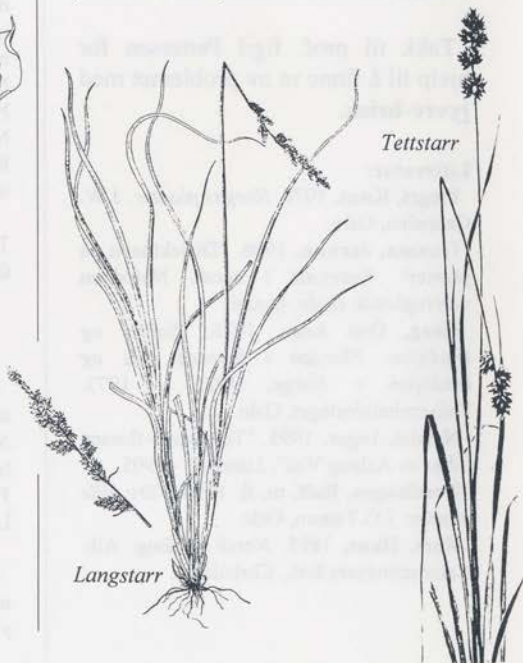
2) Sauherad: vest i Årnesbukta, NL 10 81. I rik sump, spredt.

Fuglestarr *Carex ornithopoda*

Seljord: ved Luten i Svartdal, p. vestsida av veien MM 74 05. I rike, bratte, nordaustvendte bergskrefter. Sparsom.

Tettstarr *Carex spicata*

(forts. neste side)

Langstarr

Tettstarr

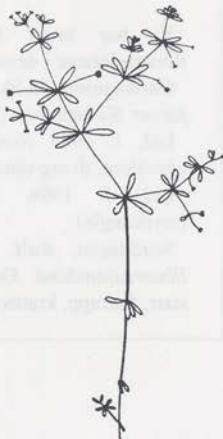
¹Botanisk museum, Trondheimsvn.23b
0562 Oslo

Hjartdal: ved Nordbø-gårdene og ved Haugemæland, MM 79-80 07. Ny for kommunen. Tettstarr er generelt sjelden i indre deler av fylket, men er mer vanlig langs kysten.

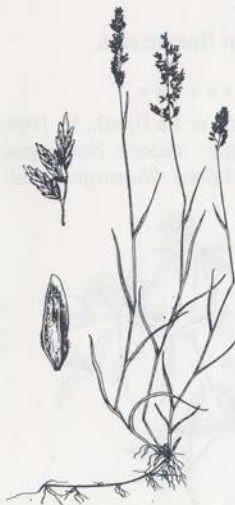
Dvergmaure

Galium trifidum

Sauherad: vestsida av Årnesbukta, aust for Nordadal, NL 10 81. I rik sump sammen med bl.a **kvasstarr**, *Carex acuta*, flaskestarr, myrhatt og **myrmaure**, *Galium palustre* coll. Såg bare få individer, sjøl etter en times leting etter arten. Dvergmaure er ny for Sauherad, og er nå kjent fra fem kommuner i Telemark.

Flatrapp *Poa compressa*

Hjartdal: ved de nedre Gjuvgårdene, på nordsida av veien. I bratt, sørvendt knaus/tørrbakke, MM 82 08, omlag 460 m.o.h. (høgdegrense, jfr. Lid & Lid: *Norsk flora*, 6. utg., 1994). Arten er ny for kommunen, og er antagelig nokså sjelden i de indre delene av fylket.

Krattsoleie *Ranunculus polyanthemus*

Skien: sør for Gjerpen kirke, ned mot hovedvei og gangsti, ved et lite skogområde, NL 34 65. Vokser i tørr, rik eng og delvis i kratt (her passer det norske navnet bra) sammen med bl.a. **gulmaure**, *Galium verum*, og **engnellik**, *Dianthus deltoides*. Krattsoleie er sjelden i fylket, og er tidligere bare kjent fra noen få lokaliteter i Kragerø og Bamble samt ett belegg fra Frogner i Skien (HbO). Arten er

muligens noe oversett på kambrosilurområdene i sørfylket.

Vårveronika *Veronica verna*

Hjartdal: aust for Håtveit øvre MM 79 08. Vokser i tørreng, sammen med bl.a. **sølvmore**, *Potentilla argentea* ssp. *argentea* og **vårskrinneblomst**, *Arabis thaliana*. Ny for kommunen.

Det omtalte materialet er belagt ved Botanisk museum, Oslo (HbO).

I tillegg til nevnte funn finnes en del floristiske opplysninger i rap-

porten: *Botaniske registreringer på kulturmark i Ambjørndalen og kirkebygda, Hjartdal. Forslag til skjøtsel*. 1995. Rapport til miljøvernnavd. i Telemark. 62 s.

*****

Vi har brukt følgende kilder for illustrasjonene i denne artikkelen:

Christiansen, M.Skytte. 1977. *Græsser i farver*. København. (tettstarr)

Lid, J. 1985 *Norsk flora* 5.utg. (kvit gåseblom, dverg-maure og vårveronika)

Lid, J. 1994. *Norsk flora* 6.utg. (myrkongle)

Nordhagen, Rolf. 1970. *Norsk flora. Illustrasjonsbind*. Oslo. (fuglestarr, langstarr, flatrapp, krattssoleie)

SKOGKLØVEREN I SEPTEMBER

Dikt av Nina Lervik

Du kløver, du kløver,
du er jo så fin,
du gir meg glede,
selv om sommeren er forbi.

Jeg går der og rusler
i skog og på sti,
den lillarøde kløver
jeg kan ei gå forbi.

Jeg står der og titter,
jeg blir med ett så glad,
du er den fineste blomst
blant de visne blad.

Du kløver, du kløver,
du er kveldsolens glans,
i rødlilla skyer
blir du iført den fineste stas.

*****

Kløverbildet øverst er fra Hjorth, H. 1969. *Blomstervandringar*; nederst: Nordhagen, R. 1970-79. *Norsk flora. Illustrasjonsbind*.

SOMMERFUGLER OG PLANTER.

Av Harald Stendalen

Sommerfugler er naturlig nok avhengige av visse planter for å eksistere. Noen arter er helt avhengige av en eneste planteart, noen foretrekker en familie, mens en mengde arter tar til takke med nesten hva som helst.

Apollosommerfuglen, *Parnassius apollo* L., en av Norges største, vakreste og mest kjente dagssommerfugler, er en av våre to fredede sommerfuglarter. Den har sannsynligvis på grunn av sur nedbør forsvunnet fra Grenlandsområdet og nedre Telemark, men den har en stor og god bestand i øvre Telemark, eksempelvis i Dalen, Kviteseid, Seljord og Hjartdal.

Ute i naturen lever larven til apollosommerfuglen normalt kun på sedumarter. I øvre Telemark ser den ut til å foretrekke **smørbukk**, *Sedum telephium* *spp.* *maximum*. I

Norge har vi også en underart av apollo som flyr i Jotunheimen, og der lever larven eksempelvis på **rosenrot**, *Rhodiola rosea*. Da larven er

Apollo-sommerfugl

Svalestjert

avhengig av kun en familie når det gjelder næring, må hunsommerfuglen ved egglegging lete seg fram til vertsplanten og legge egget direkte på bladene.

I Norge er idag apollo en fjellart, på Gotland derimot flyr arten på havnivå. På TBF's ekskursjon til Gotland i 1987 ble apollolarven betraktet på alvaret utenfor Visby i stort antall. Gotlandsvarianten av apollo er betraktelig mindre enn den som flyr i øvre Telemark.

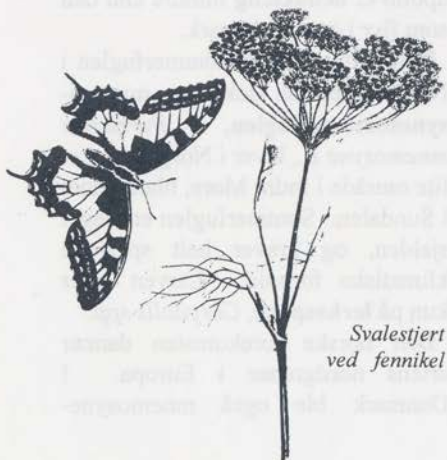
Den andre fredede sommerfuglen i Norge - apollos slektning, **mnemosynesommerfuglen**, *Parnassius mnemosyne* L., lever i Norge kun i et lite område i indre Møre, blant annet i Sundalen. Sommerfuglen er meget sjelden, og krever helt spesielle klimatiske forhold. Larven lever kun på **lerkespore**, *Corydalis* *spp.*

Den norske forekomsten danner artens nordgrense i Europa. I Danmark ble også mnemosyne-

sommerfuglen fredet, men til ingen nytte, da lokalitetene til sommerfuglen ble ødelagt og næringsplantene forsvant.

En annen dagsommerfugl som har vært på vikende front i Norden er **hagtornsommerfuglen**, *Aporia crataegi* L. Stor var vår glede da det viste seg at arten hadde gode bestander i Høydalen ved Kilebygda og ved Garvannsveien i Luksefjell. På disse lokalitetene er arten meget vanlig. Hagtornsommerfuglen ligner en liten apollo uten dennes spesielle fargetegninger. Larven foretrekker i Telemark **hagtorn**, *Crataegus* spp. og **hegg**, *Prunus padus*. Arten ser ut til å være i framgang her i distriktet.

Svalestjerten, *Papilio machaon* L., er vår mest eksotiske og kanskje vakreste dagsommerfugl. Denne sommerfuglen har et helt annet næringsvalg, den foretrekker forskjellige arter av skjermplantefamilien, **sløke**, *Angelica sylvestris*, **mjølkerot**, *Peucedanum palustre*, **gulrot**, *Daucus carota*, og

Svalestjert
ved fennikel

Svalestjert
og larve

fennikel, *Foeniculum vulgare*. Larvene til svalestjerten forandrer farge etter hvert hamskifte. Disse larvene er for øvrig giftige og viser dette ved en ekstrem fargerikdom. Forpoppingen skjer ved at de fester et mavebelte rundt vertsplanten. På verdensbasis regner man med ca. 600 forskjellige arter av ekte svalestjert (med haler). I Norge har vi kun denne ene arten.

Mens larvene til de tidligere nevnte arter lever enkeltvis, er larvene til andre dagsommerfugler svært selskaperlig anlagte. Vi har sikkert alle lagt merke til store larveansamlinger på **nesle**, *Urtica* spp.

Nesle-
somer-
fugl

Det dreier seg om larvene til kjente arter som **dagpåfugløyve**, *Inachis io* L., **admiral**, *Vanessa atalanta* L., og **neslesommerfugl**, *Aglais urticae* L. Hvordan de klarer å unngå de spisse nålene på neslene er en gåte. Når larvene er klare til forpopping vandrer de enkeltvis bort fra sitt felles oppholdsted. Noen arter danner store hvite spinn som de lever inne i og rundt omkring. Det gjelder for eksempel **bjørkespinner**, *Eriogaster lanestris* L. som klekkes så tidlig på året som mars - april i lavlandet. Spinn av denne sommerfuglen forekommer ofte på **slåpetorn**, *Prunus spinosa* L., blant annet på Mølen.

Den planten som har flest sommerfuglarter avhengig av seg er **gullris**, *Solidago virgaurea*.

Hele 16 sommerfuglarter er helt monofage på gullris (d.v.s. at de lever på og

spiser bare denne planten). Ut over dette har 19 andre sommerfugler gullriset som en av flere vertsvekster. Forsvinner gullriset fra en lokalitet, blir også insektlivet fattigere, derfor er det viktig å

bevare lokalitetene, ikke bare

Gullris

frede sommerfugler.

*****

Bildene er tatt fra Hjorth, H. 1969. *Blomstervandringar*. Stockholm. (apollo og neslesommerfuglene); Brusewitz, G. 1970. *Fyra årstider*. Stockholm. (svalestjerten i fjellet); Hollis, Sarah. 1990. *The country diary herbal*. Exeter. (svalestjerten), og Grieve, M. 1980 (1931). *A modern herbal*. London. (gullriset).

SIDEN SIST. . . . .

- er det blitt hele 26 arter som trives i ballasthagen vår på Mule Varde. Husk å ta en tur innom til våren!

- har Jan Erik Tangen utgitt sin nye bok: *Grenland i Telemark - et lite Norge mellom fjord og fjell*. Flere TBF-medlemmer har medvirket ved utgivelsen av boken.

- har vi hatt utstilling stående i fire uker på Mule Varde. Her kunne man igjen studere våre gode, gamle travere, "Lårdals"-plakatene, og i tillegg: ark fra Olafs herbarium; gamle floraer og botaniske blader; noen av Korsmos praktfulle "ugras"-plansjer; mange fascinerende utbredelseskart som Øyvind hadde laget over arter som vi har her i Grenland - flere av dem er kanskje ikke så alminnelige andre steder; vårt *Flora-atlas* som Roger hadde arrangert sammen med bilder eller pressede eksemplarer og omtale av noen av artene der; og sist, en fyldig bukett med **pors**, *Myrica gale*, som Øyvind hentet da flere av de besøkende spurte hvordan den så ut. Interessen var upåklagelig. Det hele var et beundringsverdig profesjonelt opplegg, hvor arrangørene la ned et betydelig arbeid. Hvis ikke du rakk innom Mule Varde de dagene utstillingen stod der, gikk du virkelig glipp av noe!

NYTT FUNN AV FINNMARKSSIV, *Juncus arcticus* ssp. *arcticus*, I TELEMAR

Av Jan Erik Eriksen¹

Innledning

Finnmarkssiv, *Juncus arcticus* ssp. *arcticus*, har en svak bisentrisk utbredelse i fjellet her til lands. I Sør-Norge går arten sør til Nore og Uvdal, samt Vinje, og til en utpostlokaltet i Valle i Aust-Agder (Lid & Lid, 1994 og Gjærevoll, 1990). I Sverige finnes arten sør til Härjedalen (Danielsson, 1994) - og her ligger sørgrensa en god del lengre nord enn i Norge.

Sommeren 1995 kom jeg over en ny lokalitet for arten i Telemark, nærmere bestemt i Hjartdal. Dette er det andre kjente funnet i fylket.

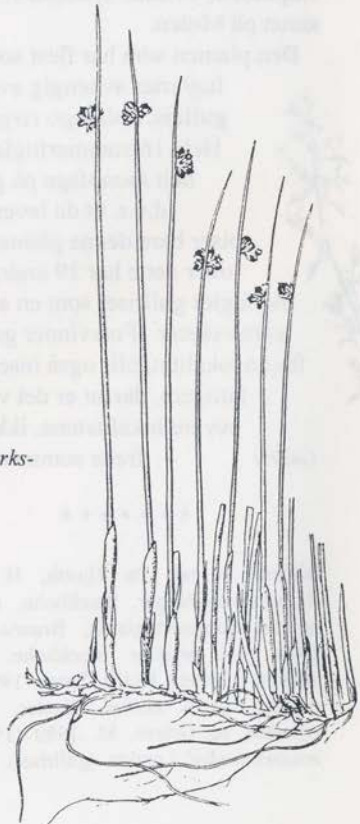
Beskrivelse av lokaliteten

Arten ble funnet på sørsida av Sandtjønna noen kilometer aust for Breidvatnet (MM 80 14, omlag 840 m.o.h.). Berggrunnen i området består av kalkskifer av prekambrisk alder og amfibolitt (Dons & Jorde, 1978).

Finnmarkssiv står over et relativt lite areal på omlag 20 x 20 meter. Eksposisjonen er svakt nordvendt ned mot vatnet. Vegetasjonen har preg av rikmyr. Låge busker med **sølvvier**, *Salix glauca*, står spredt i busksjiktet. I feltsjiktet finnes bl.a. **klubbstarr**, *Carex buxbaumii* ssp. *buxbaumii*, **fjellsnelle**, *Equisetum*

variegatum, **fjellstiel**, *Saussurea alpina*, **tettegras**, *Pinguicula vulgaris*, **rynkevier**, *Salix reticulata*, **sølvbunke**, *Deschampsia cespitosa* ssp. *cespitosa*, og **gulsildre**, *Saxifraga aizoides*. Botnsjiktet har høy dekning av torvmoser, *Sphagnum* spp., en kjøllemose-art *Philonotis* sp. og delvis **myrstjernemose**, *Campyllum stellatum*. Artssammensetninga går fram av de to analysene i tabell 1 (botnsjiktet er bare delvis undersøkt).

Finnmarks-
siv

¹Botanisk museum, Trondheimsvn.23b
0562 Oslo

Tabell 1. Analyser av vegetasjon med finnmarkssiv (*Juncus arcticus* ssp. *arcticus*). Dekningsgrad følger Hult-Sernanders skala. Areal på analyserutene er 1 m x 1 m.

Analyse nr.	1	2
Dekning B-sjikt (%)	10	5
Dekning C-sjikt (%)	50	40
Dekning D-sjikt (%)	90	95
<hr/>		
<i>Salix glauca</i> (sølvvier)	2	1
<i>Andromeda polifolia</i> (kvitlyng)	1	.
<i>Bartsia alpina</i> (svarttopp)	1	.
<i>Bistorta vivipara</i> (harerug)	1	1
<i>Equisetum arvense</i> (åkersnelle)	1	.
<i>Equisetum sylvaticum</i> (skogsnelle)	1	1
<i>Equisetum variegatum</i> (fjellsnelle)	1	1
<i>Filipendula ulmaria</i> (mjødurt)	2	.
<i>Geranium sylvaticum</i> (skogstorkenebb)	1	.
<i>Listera cordata</i> (småtvblad)	1	.
<i>Parnassia palustris</i> (jåblomst)	1	.
<i>Pinguicula vulgaris</i> (tettegras)	1	1
<i>Potentilla erecta</i> (tepperot)	1	1
<i>Pyrola minor</i> (perlevintergrønn)	1	.
<i>Salix reticulata</i> (rynkevier)	1	2
<i>Saxifraga aizoides</i> (gulsildre)	1	.
<i>Saussurea alpina</i> (fjelltistel)	1	1
<i>Selaginella selaginoides</i> (dvergjamne)	1	.
<i>Vaccinium uliginosum</i> (skinnyttye)	2	1
<i>Carex buxbaumii</i> ssp. <i>buxbaumii</i> (klubbestarr)	.	1
<i>Carex panicea</i> (kornstarr)	.	1
<i>Carex vaginata</i> (slirestarr)	2	.
<i>Deschampsia cespitosa</i> ssp. <i>cespitosa</i> (sølvbunke)	1	2
<i>Juncus arcticus</i> ssp. <i>arcticus</i> (finnmarkssiv)	1	1
<i>Bryum</i> sp. (vrangmose-art)	1	.
<i>Campylium stellatum</i> (myrstjernemose)	3	.
<i>Drepanocladus</i> sp. (klomose-art)	2	.
<i>Philonotis</i> sp. (kjølle-mose-art)	2	5
<i>Plagiomnium</i> sp. (fagermose-art)	1	1
<i>Sphagnum</i> spp. (torvmose-arter)	5	4
<i>Tomentypnum nitens</i> (gullmose)	1	1
Antall arter	29	17

Diskusjon

Sammen med Valle-lokaliteten utgjør funnet i Hjartdal en utpostlokalitet for arten i fjella i Sør-Norge. Avstanden til de nær-meste lokalitetene i nordaust og vest er på omlag 72 km (Nore og Uvdal) og omlag 74 km (Vinje). Valle-lokaliteten ligger omlag 80 km sørvest for Hjartdal-lokaliteten.

Hvorfor har arten en såpass tilfeldig og sjelden utbredelse i fjella i Telemark? Vi kan driste oss til å komme med følgende hypo-teser:

1) **Økologi:** Både Lid & Lid (1994) og Gjærevoll (1990) påpeker at arten er kalkkrevende. Fjella i Telemark ligger stort sett i et grunnfjellsområde bestående av gneiser og granitter, og dermed må vi anta at arten - iallfall grovt sett - har få potensielle voksesteder. Et unntak er områdene nordvest i fylket hvor det finnes kambro-silurske bergarter (fra dette området stammer også Vinje-forekomsten). I tillegg finnes små striper med kalkskifer spredt i grunnfjells-området (Hjartdal-forekomsten).

2) **Dårlig undersøkte områder:** Fjella i Telemark er relativt dårlig undersøkt botanisk. Flere personer, bl.a. Roger Halvorsen, Johannes Lid og Finn Wischmann, har riktignok botanisert i deler av de allerede nevnte geologisk rike fjellområdene nordvest i fylket, jfr. belegg i HbO. I tillegg er en del områder undersøkt i Brattfjell-Vindeggen (Eriksen, 1994 og HbO), uten at arten er funnet.

Vi får konkludere med at det fremdeles er mye ugjort og usett i Telemarksfjella, så får tida vise om finnmarkssiv får flere prikker i fylket.

Takk

Førstekonservator Reidar Elven, Oslo, har kommet med rettinger og kommentarer til artikkelen.

Litteratur

Danielsson, B. 1994. *Härjedalens kärlväxtflora*. Lund

Dons, J. & Jorde, K. 1978. *Geologisk kart over Norge, berggrunnskart Skien 1: 250 000*. Norges geologiske undersøkelse.

Eriksen, J. E. 1994. *Botaniske registreringer i Brattfjell-Vindeggen, Telemark*. Rapport til miljøvernnavd. i Telemark

Gjærevoll, O. 1990. *Maps of distribution of Norwegian vascular plants. 2: Alpine plants*. Trondheim

Lid, J. & Lid, D.T. 1994. *Norsk flora*. 6. utgave, ved Reidar Elven. Det Norske Samlaget.

* * * * *

Begge tegninger er sakset fra Nordhagen, R. 1970. *Norsk flora. Illustrasjonsbind*. Oslo.

Finnmarkssiv - blomsterstand

RØVERE I SKOGEN

Av Øyvind Skauli

Ved solvervrid sa jeg til en venn:

"Nå er vårens friskhet og overraskelser avløst av sommer, men opplevelsene ute er fortsatt preget av spenning, - daglig møter vi nye arter for året. I vekst og i blomst, ennå er nedvisning ikke synlig. Dette er den forfriskende sommertiden."

Den fullmodne sommeren, med utvokste høystauder i blomst eller frø, med visnende arter på berg og skrinjord, - det er en helt annen tid. For oss som ser. Som nærmest er medspillere i det grønne teaters skiftende scener.

For oss som ser, ja. Gleden over plantelivet forsterker utvilsomt den gleden alle har her i Norden; gleden over årstidenes skiftning.

Du vil ikke at vevre lerkesporer, tuer av blåveis og tepper av hvitveis skal ha sin tid uten deg. Det samme ved primula-tid, konvallene, storke-nebbflor, og så er det orkidéene da:

Også i år lå vi andektig på kne ved vårmarihånd og søstermarihånd. Blomsteraks, tette og mette av farge, - de står i vissent løv og fjorårsgress som symbol på vår og vekstkraft.

"Enno ein Gong fekk eg Vetren at sjaa for Vaaren at røma," slik salig Vinje sa og skrev det. Dypt følt. Så sant vi kan få det til, gjentar alt seg årlig. Opplevelsen blekner ikke.

Men enkeltopplevelser kan være sjeldnere. I marisko-tid i år gjenopplevde jeg et møte jeg hadde for over 20 år siden:

Du har óg falt i staver over mariskoens prakt. Dens overdrevne form, og det slu opplegget som i blomsten er innebygget for å sikre insektbestøvning. Enten besøkende søker ned i den gyldne, utspente bollen, eller om de i ren uflaks tipper utfor kanten, så finner de stedet uegnet både som husrom og spisested. De gule veggene skjærer óg for utsikten, så de søker mot bollens indre, hvor de fargeløse, transparente feltene slipper lys inn. Derfra kan de lykkes i å unnsnippe oppad, ofte da beheftet med pollen i befruktningens tjeneste. Men ubehag og farer er ikke over med det. For jeg har sett røvere i omegnen!

På aftentur over Versvik-vollene (som nå er ung granskog) sto det enkelte blomstrende marisko. Jeg bestemte meg for et bilde, tross elendig lys. Da så jeg den: edderkoppene i bakhold, utenpå den gule bollen, - en langbeint smarting.

Jegeren på mariskoene

Gul!

Ja, det er smart, når en er født smørgul, å plassere seg nær kraterkanten på en mariskobolle for å snappe utslitte klatrere som ser etter en hjelpende hånd nær brattkanten.

Jamen sa jeg hjelpende!

Kamuflasjefarge, sluhet og matlyst er hva han tilbyr. Og dovenskap; hvorfor spinne og fange i nett, når naturen tilbyr en fangstpose, en dyregrav?

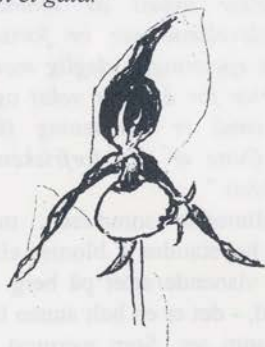
Da jeg hadde avbildet og avslørt røveren, pilte han vekk.

Og i år gikk jeg på ham igjen. Også en ung studine i mitt selskap fikk tatt bilde av "den gule fare".

På min forespørsel sier store Harald Stendalen, som har sans for

de små, at også han har sett den fint tilpassede edderkoppen på marisko, men vet ikke mere om den. Er det andre som vet?

"- *eg fann millom bjørkar og bar i våren ei gåta.*"

Tegnet av Aslaug Skauli

DETTE ER FALKEN

Falken er i dag en ledende serviceorganisasjon med skadeforebygging, sikkerhet og redningsassistanse som totalkonsept. Dette skjer på feltene alarm, ambulanse, hjemmetjeneste, bil og miljø. Falken kan tilby en rekke tjenester som sikrer deg og din familie i og utenfor hjemmet:

FALKEN TRYGGHETSALARM:

Trygghetsalarm med toveis tale, tilknyttet Falken Alarmstasjon.

FALKEN HJEM-MEDLEMSKAP:

Et omfattende sikringstilbud for hele familien.

FALKEN INNBRUDDSSALARM:

Falken har godkjente innbruddsalarmer for alle typer boliger. Alarmen er tilknyttet Falken alarmstasjon, som handler etter din instruks dersom noe skjer mens du er borte.

FALKEN sikrer dine verdier.

Har du spørsmål

Ring Falken på telefon

35 55 80 00

Trygghet – hele døgnet – hele året

*****

Jnger-Lise Skøe
Parfumeri

Tlf. 35 55 14 29 - 3915 Porsgrunn

Liljekonvall og vivendel! - Vi konkurrerer ikke med naturens dufter
- men forsøk oss likevel!

*****

Si det med
Blomster
Til ALLE anledninger

Bryns Blomster

Stridsklev Ring 32
3929 Porsgrunn
Tlf. 35 51 11 00
Fax 35 51 55 20

INTERFLORA: 57 000 FAGFORRETNINGER I 136 LAND

Fargebilder

1 TIME

ROBERTSEN
Storgt.157 Porsgrunn Tlf. 35 55 23 71

INNHOLD

	side
Ei naki grein, dikt av <i>Olav Aukrust</i>	1
Fra Redaksjonen	2
Skal du ut med blåbær-peller, -pass deg da for marimjeller av <i>Øyvind Skauli</i>	3
Några av bryologiens stora personligheter II, av <i>Harry Andersson</i>	5
Illustrasjonene	9
Litt om flora og vegetasjon i området Breidvasstølen - Begge- stølene, av <i>Jan Erik Eriksen</i>	10
Kvann, <i>Angelica archangelica</i> , av <i>Birgit Lien</i>	14
Noen gamle plantenavn hos Hans Jacob Wille (1786), av <i>Roger Halvorsen</i>	17
Feltboknotater fra Telemark 1995, av <i>Jan Erik Eriksen</i>	22
Skogkløveren i september, dikt av <i>Nina Lervik</i>	24
Sommerfugler og planter, av <i>Harald Stendalen</i>	25
Siden sist.	27
Nytt funn av finnmarkssiv, <i>Juncus arcticus</i> , av <i>Jan Erik Eriksen</i>	28
Røvere i skogen, av <i>Øyvind Skauli</i>	31

